

Hjalmar Gullberg:

Följa den yttersta remsan av sand,
inte som vanligt sida vid sida,
hand i hand.
Bara en måne ser skuggorna glida.

efter varandra tätt.
Ändlösa utkant där våg och dyning
hävdr mot stranden sin äganderätt,
havsbrus ända till gryning.

Ingenmansland och två par skor,
avtryck som spolas bort i våta
sandén, och månen gul och stor
över de tigandes gåta.

(Inte som vanligt)

Gunnar Ekelöf:

Vad tror du? Att du duger? Aldrig!
Hur skall jag då leva?
Du skall inte leva.
Men hur skall jag då vara?
Du skall inte vara.
Jag förstår ingenting!
Varför frågar du mig då? Vi skall alla dö.
Än sen? Vad hjälper det mig?
Nej, ingenting särskilt.
Tycker du att jag skall ge fan i det här?

Ja, det tycker jag.
Jaså.
Men bli inte arg för det. Det är bara som
man säger.
Ja, jag vet inte jag, men det är svårt.
Ja det är svårt.

(Det omöjliga)

Att ligga på natten för öppet
fönster och höra på suset i skogen
utanför, ger ämne till tankar:
Vågor kommer och går i löven.
Skeppet sätter sig, reser sig åter.
Kammar av fräsande skum
kokar förbi dess sidor —
Hur sällan jag numera känner mig resa
förbi dagen och timmarna, förbi världen!
Dock, i natt har jag gjort det
förbi skogens rörliga sus:
Skönt att veta
att i morgon skall jag vara i annat land.

Den svenska lyrikhøsten 1959 var tåmligen blek med två klart lysande undantag: Gunnar Ekelöfs *Opus incertum* (Bonniers 13: 50) och Hjalmar Gullbergs *Ögon, läppar* (Norstedts 11: 50). Båda dikterna hör enligt en numera enig kritik till våra stora lyriska mästare. Den senare har ända sedan debuten i slutet av 20-talet haft en erkänd och säker position hos publik och kritik. Han är den ytligt sett lättillgängligare med en samtidigt personligt och konventionellt välturnerad verskonst. Ekelöfs modernistiska, till en början surrealistiska poesi mötte däremot ett konventionellt motstånd även hos den ledande kritiken. Han har först med sina senaste diktsamlingar — på 50-talet — erövrat en större läsekrets efter att länge ha varit en poet för poeter och mer initierade kritiker. För yngre poetgenerationer har han varit ojämförligt inspirerande både som konstnär och idégivare.

Gullbergs storhet som diktare förefaller odiskutabel men begränsad. Utöver den visserligen djupt spirituella deklamationen har han först nått i 50-talets samlingar *Dödsmark och lustgård* och *Terziner i okonstens tid* och i synnerhet i den nu föreliggande samlingen. Här har han nått bortom orden och klangerna till en innerlighet och nakenhet i uttrycket, som är ömedelbart gripande — en värlig känslas sena uppblående och försvinnande under höstliga stjärnor. Gullberg har skrivit några av vår lyriks finaste kärleksdikter. Han blottar i dem något av sin djupaste känsla, en sällsam förening av sinnliga och andliga värden. I den nya boken, vars grundtema är ensamhet intill döden, förkunnas detta högst privata kärleksevangelium i mild men outplånligt skimrande glans.

Lika övertygande är den enkla och rena tonen i dikterna om döden. Där finns den saklighet som är kärnan i Gullbergs mystik. Ibland kan den förväxlas med skaldens reserverade eller beslöjade oåtkomlighet, men här för han läsaren in i den hemlighet som aldrig kan genomskådas — att inbringa eller

varon, upplevelsen av det egna jaget som världens medelpunkt: »För dem är deras jag en självklar sak, en bergfast punkt. För mig är det motsatsen till allt självklart och fast».

Att se med öppna ögon, att känna visshet om det ovissa, att aldrig svika sin insikt i motsägelsernas liv, att ha levat med i allt och därför stå utanför, att så nå fram till en sorts vishet — detta förmedlar Ekelöfs poesi. Han kan säga: »det bestående är det vackra försöket och dess lönlöshet det vackra försöket i medvetande om dess lönlöshet». Och han kan — som i dikten *Det omöjliga* — i en lugnt och vardagligt konstaterande stil forma en dialog, som med sin oveckliga koncentration gör volymer av grubbeltyngd levnadsfilosofi överflödiga

Över huvud har Ekelöf lyckats finna de skenbart enklaste uttrycken för de mest komplicerade tankar och känslor; hans poesi ger ett destillat av en rik erfarenhet och ett tålmodigt inträngande i den mänskliga sinnevärldens former sedan urminnes tid. Denna rikedom i upplevelsen svarar paradoxalt mot en grundläggande känsla av tomhet, överklighet och meningslöshet. Det mångskiftande uppgår i intet, det stora räknestycket utgår med noll. Människan ställd mot väggen, berövad alla illusioner, befriad från alla vanföreställningar. Men en stark känsla för det enkla, nödvändiga, kvarstår — ur den konstlösa, renade dikten utvinns livets grundvärden. Ekelöfs sociala »program» kan se ut så här:

*Jag tror också på skuggan, ty sådan är vår värld
och så länge det finns sol finns slum!
Gör slummen rektangulär, den förblir slum!
Jag tror på ett framåtskridande men i cirkel.
Jag vill hålla nöden från dörren
vara lagom hygglig
men varken bländad eller vräkig.*

Ekelöfs poesi har kontakt med det närliggande och vardagliga lika väl som med det

Mellan liv och död

Av ÅKE NORDIN

lyfta fram det hemlighetsfulla, att utan mystifikation vittna om det djupast oförklarliga och ovetbara, det är ju den väsentliga poesins uppgift.

Här erbjuds inga falska tröstegrunder. De eviga frågorna är frågor utan svar. Den hugsvalelse hans dikt kan ge är den bittra sanningens. Men i bildernas magi, i det sneda ljuset över tingen, i denna mognade och rikt sammansatta sinnesstämning och levnadsstämning ligger den förklaring utanför alla orsakssammanhang som är den poetiska visionen av livet.

Enligt Gunnar Ekelöf är diktaren-konstnären »den som känner närvaron av det oförklarliga i allt, ända ner i det vardagliga, så stark, att han finner förklaringar utsiktslösa och tar till andra medel, omtolkningar». En betydelse i titeln på hans nya diktsamling anspelar på »det ovissa». Ekelöf saknar den naiva människans visshet och trygghet i till-

som är oåtkomligt och fjärran. Det är just i den svindlande förbindelsen mellan högt och lågt, verkligt och överkligt, dött och levande, som hans dikt har sin ojämförliga spännvidd och storhet. Om Ekelöf som aktuell samhällskritiker ibland kan te sig lite ensidig, även om man skall akta sig för att beteckna honom som kverulant, finns det få som med samma skärpa och lidelse agerar som kulturkritiker i det större perspektivet. Det är inte bara värt en mäsja, det är värt en utredning.

Stor poesi skall ge andlig lyftning och vederkvickelse. Hur kan sådan dikt som Gullbergs och Ekelöfs, som inte tycks bjuda vare sig hopp eller tröst för mänskligheten, verka stimulerande annat än som skön konst? Man kan säga att det är nog. Men man kan också påstå att den omutliga klarsyn och den tragiska livskänsla, som möter läsaren i dessa dikter, just förmedlar andlig styrka, mod att leva och dö.